

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคง เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นการเตรียมประชากรของประเทศ ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพของประชากร อันจะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น เช่น รายได้ การเลือกอาชีพ สุขภาพอนามัย ดังจะเห็นได้จากประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ต่างก็มุ่งที่จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ (ฉวีวรรณ สรรพช่าง, 2534) และการทำให้การศึกษานั้นจะต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และตลอดชีวิตจึงจะถือว่าเป็นการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันเรียกการให้ศึกษาประเภทนี้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในประเทศไทย กรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชนที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน ให้ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น แต่ในการจัดการศึกษานั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการที่สำคัญ 2 ประการ คือ ความต้องการของสังคม (Societal needs) ซึ่งหมายถึง ความต้องการของชาติบ้านเมือง ตามยุคสมัย และกาลเวลา จึงต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาและหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ ส่วนความต้องการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความต้องการของแต่ละบุคคล (Individual needs) หรือที่เรียกว่าเอกลักษณ์บุคคล คือ ความต้องการ ความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันออกไป (สมนึก บารุง, 2531) แต่ประชาชนที่มารับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มักเป็นผู้ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาและยังไม่มีโอกาสได้รับข่าวสาร ข้อมูลที่ทันสมัยด้านต่าง ๆ มากนัก ประกอบกับกิจกรรมที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดขึ้น

มีหลากหลาย ทั้งประเภทและรูปแบบ แต่ละประเภท แต่ละรูปแบบก็ยังมีขั้นตอน วิธีการ การดำเนินการที่แตกต่างกันไปอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลในการพิจารณา และตัดสินใจในการเลือกแนวทางเข้ารับการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างเหมาะสมกับความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และบุคลิกภาพของตน และเพื่อให้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กระจายไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้มอบหมายให้หน่วยศึกษานิเทศก์เป็นศูนย์ประสานงานการแนะแนว และได้จัดตั้งคณะทำงานจัดศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพตามคำสั่งที่ 259/2529 ลงวันที่ 26 มีนาคม 2527 และกำหนดให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจัดทำมีศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 เป็นต้นไป (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534) โดยมีหลักการดำเนินงานแนะแนวการศึกษาและอาชีพนี้ ยังคงหลอมละลายอยู่ในเนื่องงานการศึกษานอกโรงเรียนเช่นเดิม แต่มีความเด่นชัดขึ้น มีหลักการ รูปแบบ กิจกรรม วิธีการ สื่อ และการประเมินผลที่เป็นระบบ และต่อเนื่องตลอดเวลามากขึ้น เพื่อให้งานแนะแนวการศึกษาและอาชีพนี้ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนงานการศึกษานอกโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2531)

เนื่องจากงานแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนเป็นงานที่เพิ่งเริ่มดำเนินการ กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้ให้ความสำคัญของการแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อสื่อความหมายที่ตรงกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานไว้ว่าการแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึงกระบวนการในการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้องแท้ เข้าใจสังคมสิ่งแวดล้อม สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคมสิ่งแวดล้อมและกำหนดทางเลือกและตัดสินใจได้ว่าตนเองควรจะศึกษาด้านใด ประกอบอาชีพอะไร หรือจะแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตอย่างไรจึงจะเหมาะสมและประสบความสำเร็จในชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534) และได้ตั้งปรัชญาแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนให้สอดคล้องกับแนวคิดและปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียนด้วย นั่นคือ การให้ความสำคัญต่อคน และพฤติกรรมความต้องการของคนเป็นหลัก เป้าหมายปลายทางของงานแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนอยู่ที่การช่วยให้บุคคลช่วยตนเองยอมรับตนเองได้ สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างฉลาด และสามารถปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ปรัชญาแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนอันเป็นความเชื่อพื้นฐานมี 4 ประการ ดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534)

1. คนทุกคนมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสำคัญในตนเอง การแนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียนจึงต้องส่งเสริมให้บุคคลได้ตระหนักในคุณค่าของตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญถึงขีดสุดทุกด้าน

2. คนทุกคนมีความแตกต่างกันไม่เพียงแต่รูปร่างหน้าตาเท่านั้น แต่จะแตกต่างกันในด้านอารมณ์ สติปัญญา รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดก็จะแตกต่างกันด้วย การแนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียนจึงต้องยอมรับในความแตกต่างของบุคคล

3. คนทุกคนมิได้อยู่คนเดียวในโลกแต่จะอยู่รวมกันเป็นครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การแนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียนจึงต้องส่งเสริมให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ๆ และปรับตัวให้เข้ากับสังคมสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข

4. คนทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาความรู้ ทักษะ และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง การแนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียนจึงต้องส่งเสริมให้บุคคลได้มีข้อมูลมากเพียงพอที่จะทำให้เขาสามารถตัดสินใจเลือก และกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตได้ด้วยตัวของเขาเอง

และเพื่อให้ปรัชญาแนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียน สามารถดำเนินไปอย่างมีจุดมุ่งหมายและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการแนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียน ไว้ดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2531)

1. เพื่อช่วยให้ผู้มารับบริการแนะแนวรู้จักตนเอง สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหา ด้านการศึกษาและอาชีพได้ด้วยตนเอง

2. เพื่อจัดบริการข่าวสารข้อมูลทางการศึกษาและอาชีพแก่ประชาชนที่มาขอรับบริการ

3. เพื่อจัดบริการให้คำปรึกษาทางการศึกษาและอาชีพแก่นักศึกษาและประชาชน ที่มาขอรับบริการ

4. เพื่อประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการให้บริการช่วยเหลือนักศึกษา และประชาชนที่มาขอรับบริการในการพัฒนาการศึกษาและอาชีพ

5. เพื่อติดตามผลนักศึกษาและประชาชนที่มาใช้บริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

เนื่องจากผู้รับบริการหรือกลุ่มเป้าหมายของการแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านประสบการณ์ อายุ พื้นฐานการศึกษา ความสนใจ และความสามารถ การแนะแนวจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เขาเหล่านั้น ตัดสินใจเลือกเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนได้เหมาะสมกับตนเองยิ่งขึ้น และบุคคลที่มีบทบาทอย่างสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานแนะแนวก็คือเจ้าหน้าที่แนะแนว ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาที่มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนดังนั้นบทบาทของเจ้าหน้าที่แนะแนวที่สำคัญ คือ การจัดบริการแนะแนว 5 บริการ คือ (กรมการศึกษาออกโรงเรียน, 2534)

1. บริการสำรวจข้อมูลตนเอง เป็นบริการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับ ตัวผู้รับบริการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน ตามกระบวนการคิดเป็น คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลเกี่ยวกับวิชาการ วิชาชีพ เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการแนะแนวได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งสามด้านมาวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพหรือพัฒนาอาชีพ หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม

2. บริการสนเทศ เป็นบริการจัดหา รวบรวม และนำเสนอข้อมูลด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับบริการแนะแนวได้รับข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง และรายละเอียดต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษา การเลือกประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การปฏิบัติตนในสังคม ตลอดจนการปรับตัวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

3. บริการให้คำปรึกษา เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลที่ประสบปัญหาให้สามารถเข้าใจสภาพปัญหา มองเห็นทางเลือกในการแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

4. บริการวางตัวบุคคล เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนบุคคลให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความถนัด ฯลฯ ของตนเอง และเป็นไปตามแผนการและโครงการที่ได้กำหนดไว้ เป้าหมายของบริการวางตัวบุคคล คือ การช่วยให้บุคคลได้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมกับตน

5. บริการติดตามผล เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อตรวจสอบว่าผู้รับบริการแนะแนว

ได้รับความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลไปใช้ในการปรับปรุง การดำเนินงานแนะแนวให้มีประสิทธิภาพต่อไป

จากการดำเนินงานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนในระยะเริ่มแรก (พ.ศ. 2527-พ.ศ. 2530) กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้พิจารณาเห็นว่างานแนะแนวการศึกษา ออกโรงเรียนที่จัดดำเนินการในขั้นนี้ยังไม่ได้ผลดีนักเนื่องจากมีจุดอ่อนอยู่ที่บุคลากรที่ปฏิบัติงาน แนะแนวยังขาดความรู้และทักษะทางการแนะแนว ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพใน การดำเนินงานแนะแนว ในปี พ.ศ. 2531 กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงอนุมัติโครงการ อบรมเจ้าหน้าที่ และครูแนะแนวประจำศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในแต่ละภาค ในเรื่องการแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนเบื้องต้น ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคทั้ง 4 แห่งแห่งละ 1 ครั้ง ครั้งละ 5 วัน จำนวน 4 ครั้ง ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม 2531

แต่ถึงแม้จะได้มีการอบรมเจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนไปแล้ว แต่ จากการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนที่ผ่านมาของหน่วย ศึกษาพิเศษ พบว่าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในการ ดำเนินงานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียน ดังต่อไปนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534)

1. ผู้บริหารส่วนใหญ่มองไม่เห็นคุณค่าของงานแนะแนวอย่างแท้จริง และ มักจะให้ความสำคัญกับงานแนะแนวในระดับรอง ๆ
2. บุคลากรแนะแนวของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดส่วนใหญ่ยังขาด ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ อันจำเป็นในการให้บริการแนะแนว
3. บุคลากรแนะแนวต้องรับภาระหน้าที่หลายด้าน
4. บุคลากรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดส่วนใหญ่มีความรู้ ความ เข้าใจ และเจตคติต่อการแนะแนวแตกต่างกัน และไม่เป็นที่ศทางเดียวกัน
5. บุคลากรแนะแนวบางส่วนที่ผ่านการอบรมวิชาการแนะแนวเบื้องต้นของ การศึกษานอกโรงเรียนโยกย้ายไปทำงานอื่น ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานแนะแนวให้มี ประสิทธิภาพได้เท่าที่ควร
6. ยังไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแนะแนว ตลอดจนบุคลากรที่ เกี่ยวข้องกับงานแนะแนวไว้ให้ชัดเจน

จากปัญหาในการดำเนินงานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนข้างต้น พอจะสรุปได้ว่างานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนที่เพิ่งดำเนินการได้เพียง 7 ปีนั้น (พ.ศ.2527-พ.ศ.2534) ได้ประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย และปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้บริหารที่ไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของงานแนะแนว หรือแม้กระทั่งตัวบุคลากรแนะแนวเองที่ยังขาดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการให้บริการแนะแนว ทั้งยังต้องรับภาระหน้าที่ด้านอื่นด้วย นอกจากนี้บุคลากรแนะแนวยังประสบกับปัญหาบทบาทและหน้าที่ของตนที่ยังไม่ชัดเจน รวมไปถึงปัญหาการได้รับการยอมรับ และความเข้าใจในงานแนะแนวจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ อีกด้วย

สาเหตุของปัญหาส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่งานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนเป็นงานใหม่ที่เพิ่งเริ่มดำเนินการในประเทศไทยได้เพียง 8 ปีเท่านั้น ในขณะที่งานแนะแนวในโรงเรียนได้ดำเนินการมาเป็นเวลากว่า 44 ปี (พ.ศ.2491-พ.ศ.2535) และยังไม่ปรากฏว่ามีสถานศึกษาแห่งใดในประเทศไทยที่เปิดสอนวิชาการแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียน หรือยังไม่มียุทธศาสตร์กำหนดทิศทางในประเทศไทยที่เขียนหนังสือที่เกี่ยวกับแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนขึ้นเลย หรือแม้แต่หนังสือ หรือตำราของต่างประเทศที่มีอยู่ในประเทศไทยที่เกี่ยวกับงานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนโดยตรงผู้วิจัยก็ยังไม่สามารถค้นหาได้ ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษาออกโรงเรียน ผู้รับผิดชอบงานด้านนี้ได้พยายามปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติงานหรือบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แนะแนวจากงานแนะแนวในโรงเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตามความคิดเห็นของหน่วยศึกษานิเทศก์เอง โดยที่ยังไม่สามารถทราบได้ว่าบทบาทและหน้าที่ที่หน่วยศึกษานิเทศก์กำหนดขึ้นใหม่นี้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมของกรมการศึกษาออกโรงเรียนหรือไม่ เจ้าหน้าที่แนะแนวสามารถนำไปปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด และเมื่อปฏิบัติแล้วจะพบกับปัญหาหรืออุปสรรคมากน้อยเพียงใด เพราะโดยความเป็นจริงแล้วงานแนะแนวเป็นงานที่ละเอียดอ่อน และตัวเจ้าหน้าที่แนะแนวเองก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และอนาคตของผู้รับบริการเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะประชาชนที่มารับบริการจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ส่วนใหญ่จะอยู่ห่างไกลจากข่าวสารข้อมูลจึงทำให้มีข้อมูลในการพิจารณาประกอบการตัดสินใจน้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แนะแนวประจำศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพในศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด เพื่อนำผลจากการ

ศึกษาวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงแนวทางในการปฏิบัติงานหรือบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกิจกรรมของกรมการศึกษาออกโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนประจำศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพในศูนย์ออกโรงเรียนจังหวัด
2. เพื่อศึกษาระดับปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนประจำศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพในศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ในด้านการให้บริการแนะแนว 5 บริการ คือ
 - 2.1 งานบริการสำรวจข้อมูลตนเอง
 - 2.2 งานบริการสนเทศ
 - 2.3 งานบริการให้คำปรึกษา
 - 2.4 งานบริการวางตัวบุคคล
 - 2.5 งานบริการติดตามผล
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนโดยจำแนกตามตัวแปรต่อไปนี้
 - 3.1 เพศ
 - 3.2 อายุ
 - 3.3 วุฒิการศึกษา
 - 3.4 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแนะแนว
 - 3.5 ประสบการณ์ในการรับการอบรมด้านงานแนะแนว
4. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดในแต่ละภาคเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหางานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

ศักดิ์สิทธิ์ ชัตติยาสุวรรณ (2519) ได้ศึกษาลักษณะผู้เข้าศึกษาแนะแนวที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบประสมประเภทสหศึกษาในภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ต้องการผู้ให้คำปรึกษาแนะแนวเพศหญิง และเป็นผู้ใหญ่อายุเกิน 30 ปี ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อ 1 และ ข้อ 2 ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนเพศชายและหญิงประสบปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. เจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนที่มีอายุแตกต่างกันประสบปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

สุภศักดิ์ แก้วขาว (2517) มีความเห็นว่าการทำงานของครูแนะแนวต้องใช้บุคลิกลักษณะของครูมากกว่าครูประจำวิชาอื่น ๆ และในด้านคุณสมบัติทางการศึกษาควรมีวุฒิปริญญาโททางการแนะแนว หรือมีวุฒิปริญญาตรี และประกาศนียบัตรวิชาเฉพาะทางการแนะแนว หรือมีวุฒิปริญญาตรี และประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะทางการแนะแนว หรือมีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษา และผ่านการอบรมวิชาแนะแนวระดับวุฒิปริญญาโททางการศึกษา หรือมีวุฒิปริญญาตรีทางจิตวิทยา ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อ 3 ดังนี้

3. เจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันประสบปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

จากการวิจัยของ จรัส สุขก่องวารี (2519) ซึ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูแนะแนวที่เคยอบรมวิชาการแนะแนวมากกว่าสามเดือน มีประสบการณ์งานแนะแนวมากกว่าสองปี และมีอายุราชการมากกว่าสามปี จะประสบปัญหาโดยเฉลี่ยน้อยกว่าครูแนะแนวที่มีความรู้ ประสบการณ์ และอายุราชการน้อยกว่า

นอกจากนี้งานวิจัยของ วารุณี ธนวรานิช (2524) ที่ได้ศึกษาการจัดบริการแนะแนวของผู้ผ่านการอบรมวิชาการแนะแนว หลักสูตรสามเดือน ของศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กระทรวงศึกษาธิการพบว่า ผู้ผ่านการอบรมที่มีประสบการณ์มากกว่า 6 ปี มีความเชื่อมั่น และมีแนวคิดจัดบริการแนะแนวด้านต่าง ๆ ครบทุกด้าน ส่วนผู้ที่มีประสบการณ์

น้อยกว่า 3 ปี จัดบริการแนะแนวด้านต่าง ๆ ให้น้อยที่สุดด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐาน
ในข้อ 4 และข้อ 5 ดังนี้

4. เจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
แนะแนวต่างกันประสบปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

5. เจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการอบรมด้าน
งานแนะแนวต่างกันประสบปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นเจ้าหน้าที่แนะแนว
การศึกษาออกโรงเรียนที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งในปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์แนะแนวการศึกษาและ
อาชีพ (ในปีงบประมาณ 2535) ในศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดทั่วประเทศ จังหวัด
ละ 1 คน จำนวน 73 คน กลุ่ม 2 เป็นผู้ช่วยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดใน
แต่ละภาค ภาคละ 1 คน จำนวน 5 คน

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพทั่วไป และปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
แนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนประจำศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในศูนย์การศึกษา
ออกโรงเรียนจังหวัดในด้าน

2.1 การปฏิบัติงานบริการแนะแนว 5 บริการ

2.1.1 งานบริการสำรวจข้อมูลตนเอง

2.1.2 งานบริการสนเทศ

2.1.3 งานบริการให้คำปรึกษา

2.1.4 งานบริการวางตัวบุคคล

2.1.5 งานบริการติดตามผล

2.2 การปฏิบัติงานแนะแนวด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ตัวแปรที่ศึกษาแบ่งได้ดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแนะแนว ประสบการณ์ในการรับการอบรม ด้านงานแนะแนวของเจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียน

3.2 ตัวแปรตาม คือ ปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เรื่องสภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แนะแนวประจำศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด สำหรับแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ออกแบบโดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษานอกโรงเรียน แล้วนำไปปรับใช้กับบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนที่หน่วยศึกษานิเทศก์กำหนดขึ้น จากนั้นจึงนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และได้นำไปทดลองใช้กับบุคลากรซึ่งผ่านการปฏิบัติงานแนะแนวที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม และเพื่อแก้ไขปรับปรุงด้านภาษาให้ชัดเจน รัดกุมยิ่งขึ้น สำหรับแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ออกแบบโดยการนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ด้วิเคราะห์เรียบร้อยแล้วมาตั้งเป็นข้อคำถาม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัญหา หมายถึง ความรู้สึกกับข้อใจ ยึดอัดใจ ตลอดจนข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่แนะแนว

การปฏิบัติงานแนะแนว หมายถึง การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่แนะแนวประจำศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดรวม 5 บริการ คือ งานบริการสำรวจข้อมูลตนเอง งานบริการสนเทศ งานบริการให้คำปรึกษา งานบริการ

วางตัวบุคคล งานบริการติดตามผล รวมทั้งการปฏิบัติงานแนะแนวด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 เจ้าหน้าที่แนะแนว หมายถึง เจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนที่ได้รับ
 คำสั่งแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานประจำศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพในศูนย์การศึกษานอกโรง
 เรียนจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2535

ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ หมายถึง แหล่งที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการ
 แนะแนวแก่นักศึกษาสายสามัญและสายอาชีพของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งให้บริการ
 แนะแนวแก่ประชาชนทั่วไป โดยมีเจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ประจำ
 อยู่อย่างน้อย 1 คน

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด หมายถึง หน่วยงานของกรมการศึกษานอก
 โรงเรียน ตั้งอยู่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทำหน้าที่ให้บริการกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
 โรงเรียนแก่ประชาชนที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือประชาชนทั่วไป
 ที่สนใจศึกษาหาความสนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของเจ้าหน้าที่แนะแนว
 ประสบการณ์การปฏิบัติงานแนะแนว หมายถึง ระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่แนะแนว
 ปฏิบัติงานแนะแนว

ประสบการณ์การรับการอบรมด้านงานแนะแนว หมายถึง ระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่
 แนะแนวเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับงานแนะแนว

ผู้รับบริการ หมายถึง นักเรียน นักศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบ
 โรงเรียน รวมทั้งประชาชนทั่วไปที่มารับบริการแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การ
 ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานด้านแนะแนว
 การศึกษานอกโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แนะแนวการ
 ศึกษานอกโรงเรียนให้ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติได้

3. เพื่อเป็นแนวทางการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่แนะแนวให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

4. เพื่อเป็นแนวทางการคัดเลือกบุคลากรรับผิดชอบงานแนะแนวการศึกษา
นอกโรงเรียน